

de Leninstiese Jeugd Garde. In De Vonk, dat was het jeugdblad van de RJB heeft hij bv. nog een hele serie artikelen geschreven over Indonesië, over de verhoudingen en de partijen die daar bestonden. Dat is iets wat ons als jongeren vreselijk beïnvloedde. En als je dan nagaat dat hij voorzitter was van de RSP en later sekretaris van de RSAP, Piet Schmidt was toen voorzitter van de RSAP, dat hij voorzitter was van het NAS, dat hij vergaderingen moest houden, vergaderingen over organisatoriese kwesties, vergaderingen over politieke kwesties, zowel voor de vakbeweging als voor de partij en dan nog die internationale konferenties die hij bijhield. Want hij was een mannetje die goed met de talen was. Dat zijn dan altijd de mensen die gepakt worden om iets te gaan doen. En in dat opzicht is het voor ons een unieke figuur geweest.

AB MENIST

Ab Menist tijdens een RJB-kamp in het Ferdinand Domela Nieuwenhuisoord 1934.

In Rotterdam gaf vooral Ab Menist de RSP gezicht. Hij was in Amsterdam geboren en zijn ouders waren joods. Voor de Eerste Wereldoorlog was hij lid van de JGOB en later in 1917 weigerde hij dienst. Dat kostte hem opsluiting in het fort Spijkerboor. Drie jaar later sluit hij zich aan bij de CPH. Hij was bouwvakker en toegetreten tot de Federatie van Bouwvakarbeiders van het NAS. In 1924 werd hij als NAS-bestuurder naar Rotterdam gestuurd. In de CPH had Ab Menist de zijde gekozen van de NAS-oppositie en in '27 behoort hij tot de mensen die in Rotterdam het Revolutionair Socialistisch Comité oprichtten. In 1929 werd hij partijbestuurder van de RSP. Twee jaar later werd hij gekozen tot gemeenteraadslid. Z'n scherpe kritiek op de CPH en z'n populariteit onder de arbeiders zat de CPH'ers niet lekker. Op een avond in 1931, toen hij laat thuis kwam van een vergadering, werd hij opgewacht door een knokploeg van de CPH onder een onklaar gemaakte straatlantaarn. Hij werd met een tafelpoot bewerkt. Op initiatief van Menist startte het NAS met een gratis adviesburo voor werkelozen. In '36 wordt door de RSAP en het PAS overgegaan tot de oprichting van de Algemene Werklozen Bond. De toeloop is groot en Menist werkt er keihard aan. Menist was een geziene spreker en een toegewijde propagandist voor z'n partij. Landelijk werd Menist belangrijker voor de RSAP. Als de oorlog uitbreekt wordt er door de Duitsers jacht gemaakt op de "Jood" Menist. In 1942 werd hij bij toeval gearresteerd en later met o.a. Henk Sneevliet terechtgesteld.

Tinus de Winter

Menist was een bouwvakarbeider. Dat was het mooie principe dat we hadden om geschoolde arbeiders te betrekken in het organisatorische leven. Want het zijn mensen die uit hun aard, omdat ze arbeider zijn, het arbeidersleven kennen en die zich veel sterker kunnen uiten dan intellectuelen als ze eenmaal gekozen hebben voor een socialistische maatschappij. Intellectuelen bezien vaak de zaak van bovenaf, die hebben op school dikwijls een bepaalde schoolse ervaring opgedaan en die hebben dikwijls de neiging om zich als intellectueel begaafder te beschouwen dan een arbeider.

Menist werd in de eerste helft van de twintiger jaren vanuit Amsterdam naar Rotterdam gedirigeerd. Toen was hij als spreker ongeroutineerd. Eigenlijk was hij een vervelende spreker, niet een innemende spreker en dat is helemaal veranderd. Hij had het voordeel dat hij zo kon spreken zonder allerlei vreemde woorden te gebruiken die nogal eens inburgeren. Daardoor stelde hij zich begrijpelijk op voor de mensen voor wie hij sprak. Hij heeft ook politieke zaken en zaken die hij naderhand in de gemeenteraad meemaakte bij ons besproken, zodat de mensen begrepen wat hij deed. Toen hij in de gemeenteraad zat was hij vrijgestelde van het NAS.

Zijn rede bij de installatie van burgemeester Oud

Het raadswerk van Menist beruiste op realiteitsbesef en onttaarde nooit in een negatieve agitatie. Een bewijs daarvoor was zijn redevoering in 1938 bij de installatie van Mr P. J. Oud. De vroegere minister van Financiën, tot burgemeester van Rotterdam.

De nieuwe burgemeester werd in de Raad welkom geheten door de loco-burgemeester A. de Zeeuw en het oudste lid van de Gemeenteraad, de heer Schalekamp, sprak hem uit naam van de Raad en de Rotterdamse bevolking toe. In strijd met de heilige traditie verbrak Ab Menist de ceremonie door eveneens het woord te nemen:

„Als lid van de Raad wil ook ik enkele opmerkingen maken ter gelegenheid van het feit, dat gij als burgemeester van Rotterdam het voorzitterschap van de Raad aanvaardt. Het is genoegzaam bekend, dat ik mij als regel wars houd van alle plechtigheden en als ik daarvan vandaag afwijk, dan doe ik dat, omdat gij hier komt als voorzitter van onze vergaderingen en omdat ik mij, als lid van de Raad, niet kan aansluiten bij de algemeenheden, die het oudste lid van de Raad, de heer Schalekamp, hier namens de Raad heeft ten berde gebracht. Ik heb geen behoefte om wie ook te krenken, maar ik neem het recht, als lid van de Raad, om vandaag mijn opvattingen kenbaar te maken.

Rotterdam is meer dan welke stad van ons land ook een proletarische stad. Het overgrote deel van de proletariërs leeft in deze stad in zorgelijke omstandigheden. Rotterdam is zwaar geteisterd door de economische crisis, of beter gezegd door de chaos, die het kapitalistische stelsel wist te verwekken. De nood is te Rotterdam hoog gestegen. Het armste deel van de bevolking lijdt er het meest onder. Er zijn er, die telkens weer de behoefte hebben om aan te tonen, dat het economische leven in Rotterdam zich herstelt en dat het alle schijn heeft, dat Rotterdam door zijn moeilijkste jaren heen is. Indien ook gij met deze opvatting naar Rotterdam zijt gekomen, dan hebt gij het mis. Zeker, er is een deel van de Rotterdamse bevolking, dat ook in deze tijd zijn positie weet te verbeteren, maar het is een zeer klein deel van onze bevolking. Gij kunt ze vinden indien gij kennis neemt van de statistieken, die uitgegeven worden door ons gemeentelijk bureau. Gij kunt daaruit zien, dat er voor de eenvoudige arbeiders, dat er voor alle inkomens, liggende beneden de f 3.000,— per jaar, geen verbetering is gekomen, maar dat die Rotterdammers, wier inkomen ligt boven de f 5.000,— per jaar en speciaal zij, die meer dan f 50.000,— per jaar als inkomen hebben weer een goede tijd achter de rug hebben.

Die kleine groep van bevoorrechten zag te Rotterdam in het laatste jaar haar vermogen groeien met bijna honderd miljoen. Het aantal millionairs steeg in deze gemeente met ruim een derde. nl. van 55 op 75. Voorwaar, het is een uitstekend bewijs, dat het de rijkkaards te Rotterdam naar den vleze gaat.

Maar ik wil Uw aandacht vestigen op dat andere deel van onze bevolking, dat deel, wat in nood verkeert, dat voortdurend gebrek lijdt. Ik wil een paar cijfers geven, die tegelijkertijd ondersteboven kegeken het inhoudloze gepraat, dat de positie van Rotterdam, dat moet dus zijn van de gehele bevolking, beter is geworden.

Ik wil slechts vier jaren teruggaan en er op wijzen, dat Rotterdam in het beste deel van het jaar, in 1934 — ik noem ronde cijfers — in totaal 37.000 ondersteunden had. In 1935, in dezelfde maand van dat jaar, was dit opgelopen tot 43.000. In 1936 tot 44.000, in 1937 tot 45.000 en in 1938 tot bijna 48.000. Let wel, het totale aantal ondersteunden door de Gemeentelijke Dienst voor Maatschappelijk Hulpbetoon hier te Rotterdam, in één van de gunstigste maanden van het jaar. Uit de stijging van het laatste jaar blijkt nog eens duidelijk, dat tegenover die kleine groep, die rijk-Rotterdam vertegenwoordigt, er een grote groep is, die ons arm-Rotterdam, zoals het in wezen is, toont.

Ik zal het bij deze cijfers op het ogenblik laten. Wij zullen bij gelegenheid nader daarop terug kunnen komen, maar ik vraag mijzelf af of gij, mijnheer Oud, in staat zult zijn om te begrijpen de juistheid van het beeld, dat ik heb opgehangen. Ik twijfel geen moment aan Uw bekwaamheid, ik ben bereid haar zelfs zeer hoog aan te slaan, maar Uw levensbeschouwing is totaal verschillend van de mijne. Gij beoordeelt de verhoudingen in onze samenleving van een andere gezichtshoek uit dan ik. Wij, Rotterdammers, hebben U op een andere plaats in onze staat leren kennen. Gij zijt persoonlijk medeverantwoordelijk voor een beleid, dat wij in de crisisjaren gekend hebben en dat zeer planmatig het levenspeil van de arbeidersbevolking heeft afgebouwd. Ik zei het reeds: Rotterdam is een proletarische stad. Welnu, dat proletariaat van Rotterdam, waarvan ik deel uitmaak, heeft die aanpassingspolitiek van minister-president Colijn en van U, toen gij nog minister van Financiën waart, als een nodeloze kwelling beschouwd. Het is daarom niet mogelijk om mij zonder meer aan te passen bij de vriendelijke woorden, welke hier in de Raad zijn geuit. Indien het waar is, wat van bepaalde zijde is geuit, dat gij hier naar Rotterdam zijt gekomen om orde op zaken te stellen, laat ik het duidelijk zeggen, als regeringscommissaris — en ik kan aan de juistheid van die uitleg op grond van Uw politieke loopbaan in de laatste jaren niet twijfelen — dan vindt gij in mij Uw felste bestrijder.

Ik ben er van overtuigd, dat de woorden, die ik vanmiddag heb gesproken, uit het hart gegrepen zijn van geheel proletarisch Rotterdam. Indien gij zult zijn, wat gij de laatste jaren zijt geweest, dan zal ik niet nalaten om er aan mede te werken, om ook door mijn werk hier in de Raad, de Rotterdamse arbeidersklasse te mobiliseren tegen Uw beleid.

Ik heb gezegd.”

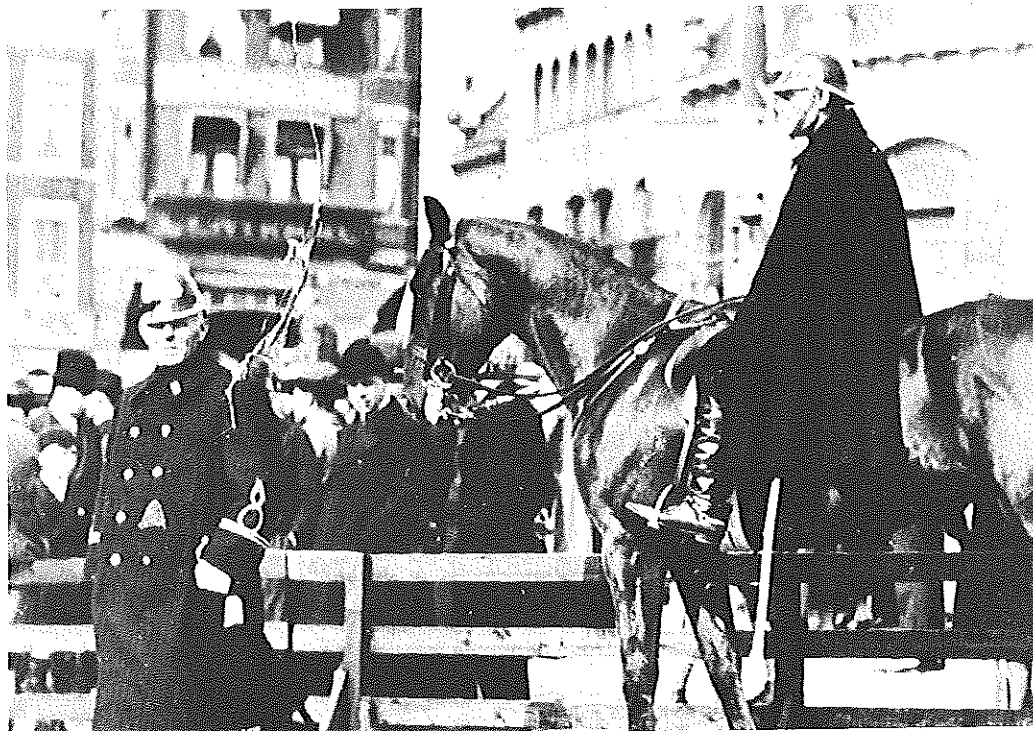
In de volgende jaren zal inderdaad de verhouding tussen Menist en de Raadsvoorzitter steeds gespannen blijven.

DE STERKE ARM

En dan de knokploeg van de heersende klasse: de politie. De politie moest de orde handhaven, de kapitalistische orde welteverstaan. Rotterdammers hadden weinig trek in het politievak zodat er nogal wat boeren-agenten rondpatrouilleerden die weinig op hadden met die stadse rooien. Het neerknuppelen van opstandige arbeiders was dagelijks werk en werd met veel overgave uitgevoerd. Te beginnen met de gummiknuppel en de sabel, als dat niet lukte met bereden politie en motor-met-zijspan en als ze het

daarmee niet konden redden was er altijd nog de "Brigade voor Speciale Diensten". In bijzondere gevallen, zoals het steunoproer in juli 1934, werd de marechaussee te hulp geroepen.

Die brigade voor speciale diensten was bedoeld voor speciale assistentie. Deze brigade was beschikbaar voor dienst bij stempellokalen, bij het gebouw van Maatschappelijk Hulpbetoon, bij het Maasstation, als de werkelozen naar de werkverschaffing in Drente vertrokken op maandagmorgen, bij stakingen om posters hun werk te beletten en onderkruipers te steunen, bij ambachtsscholen om het uitdelen van pamfletten te voorkomen, bij uitzettingen van huurstakers, bij het uitgaan van politieke vergaderingen, bij meetings, bij demonstraties en bij straatgevechten.

Politie op het Hofplein.

Hoofdkommissaris was Sirks. Hij was oud-marineofficier en z'n agenten werden de "bloedhonden van Sirks" genoemd. Hij stond bekend als een man van grof geweld. De latere hoofdkommissaris Van Einthoven was eveneens een onsmakelijk mannetje. In de oorlog kollaboreerde hij met de Duitsers in de Nederlandse Unie en na '45 had hij een belangrijk aandeel in het oprichten van de BVD, de Binnenlandse Veiligheidsdienst. Dan was er nog de "Politieke Dienst". Speciaal opgezet om de Rotterdamse linkse arbeiders in de gaten te houden. Ze traden op in burger en hielden zich bezig met onfrisse praktijken zoals: infiltreren, provoceren, omkopen en bespioneren van linkse arbeiders. Veel van de door de politieke dienst verzamelde informatie over linkse arbeiders is in de oorlog doorgespeeld aan de Duitse fascistie. Dat heeft veel mensen het leven gekost.

Als laatste in de rij van voetvolk van de bourgeoisie: de mariniers. In vroeger tijd werden de mariniers nogal eens ingezet als versterking bij het breken van stakingen en het uiteenslaan van relletjes. In de jaren dertig wordt dat overgelaten aan de marechaussee.

De mariniers, ook wel "bokkepoten", waren mateloos populair in Rotterdam, ondanks het feit dat ze toen nog flink huishielden in de koloniën. Die populariteit kwam vooral door de in Rotterdam rondmarcherende marinierskapel met voorop tambour-majoor Witteveen. "Die vent met die rooie snor" zou later z'n mariniersuniform ruilen voor een NSB-pakkie.

KNUPPELAARS

Jan van Leyden

Wijkagenten waren op de fiets of lopende, want vroeger hadden ze niet zo als je nou ziet een fijn mooi autootje onder hun kont. Ja, dus die agenten die kon je op een prikkie. Ik heb een agent gekend, dat was Davidje Hoogman, die zat in de post in de Meermanstraat en die stal nog meer dan alle inbrekers bij elkaar in Rotterdam. Die

liep 's nachts te roven bij het leven. Ja, dat was natuurlijk vroeger een hele sensatie, een agent die je kon en die zelf liep te stelen. Dat was helemaal erg. Je had ook nog de "sabelgooier". Vroeger hadden ze geen revolvers, maar sabels. Er was er eentje bij die kon zo met die sabel gooien dat als je hard wegliep dan gooide die precies tussen je poten. Dan ging je gelijk op je smoel en had die je bij je kladders te pakken.

Kees

Samen met mijn vrouw ben ik een keer in elkaar geslagen op de Coolsingel, alle twee, na afloop van een demonstratie. Na afloop van een vergadering, de demonstratie was helemaal weg, en we zouden naar huis gaan. Met z'n drieën, mijn vrouw en ik en nog een joodse kommunist liepen over de Coolsingel heen gezellig met elkaar te praten, de demonstratie met elkaar te bespreken. Toen waren we waar nu die boekhandel de Slegte is en daar stormden opeens uit een portiek een inspecteur met een man of vijf, zes. Met getrokken sabel hakten ze op ons in. We werden over de straat heengesleept naar de Raadhuisstraat, daar werden we in een cel gedouwd. Toen hebben ze me later overgebracht naar het Haagseveer, daar zijn foto's genomen en vingerafdrukken. Ik eiste een procesverbaal. Ik kreeg geen procesverbaal en toen ik protesteerde werd ik van de trap afgetrapt zo naar buiten. Nooit geen proces van gekomen, nooit niks. Het was alleen maar om die foto en die vingerafdrukken te doen.

Arend van Brugge

Ab Menist, dat was ook een gemeenteraadslid, dat was met die huurstaking, ik zag het nog, die liep daar bij die ronde ketelloods in de 2e Rosestraat. Daar stond een bankwerkerij van de spoorwegen. Ja, ik heb er zelf ook nog gewerkt. Dat was de ronde ketelloods, daar werden de lokomotieven ingereden als ze schoongemaakt werden met die vlampijpen. Daar liep Ab Menist. Die kwam ook eens kijken naar de huurstakers. En die kreeg van de politie een roffel op z'n rug. "Ho ho, ik ben gemeenteraadslid". "Geen donder mee te maken, maak dat je wegkomt!" Daar spraken ze ook schande over. In de rotterdamse gemeenteraad mochten ze hem niet met die gummistok bewerken, maar daarbuiten, als ze hem tegenkwamen, dan werd hij wèl waargenomen.

Nou zijn die politieagenten altijd gemeen, maar ik kwam eens op een zaterdagavond van m'n zus vandaan van de Lange Hilleweg en ik liep alleen in die Putse Bocht. Zo'n 40 meter voor me liep een man. Een man met een hoed op, dus een keurige heer, keurig uitgedost. En d'r komt opeens een agent aan, en die vent die had natuurlijk de pest in, die smeris. Misschien had tie 's avonds wel een opdonder gehad en die ging die man aan het afrossen, terwijl die man niks deed. Dat deden ze gewoon, uitlokken.

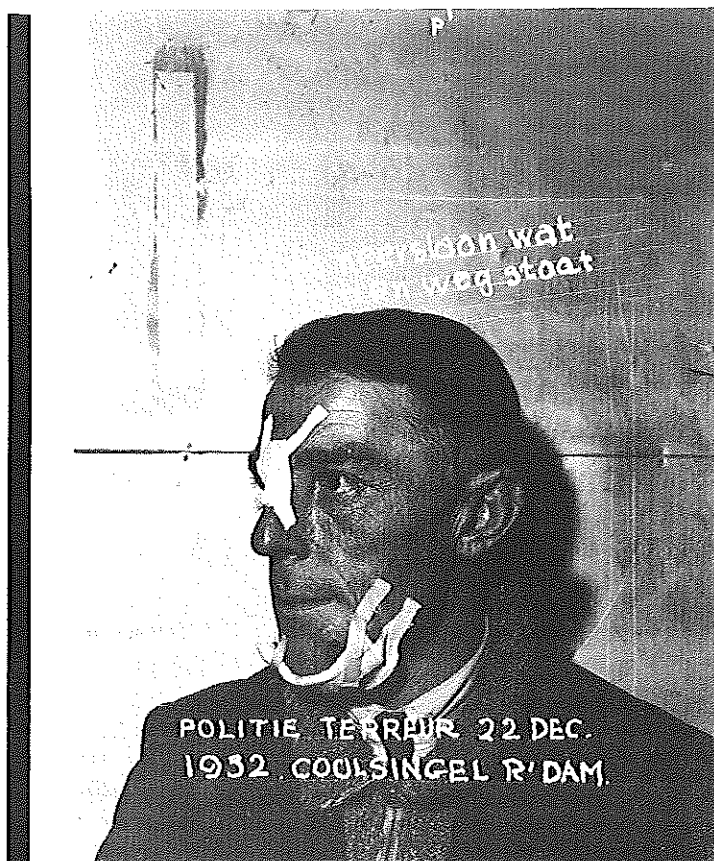
Toen was die Dortselaan nog niet gebouwd. Jaap den Best die kwam van een vriend vandaan. Het was een sociaal-demokraat, een doodgoeie jongen hoor. Nee die was zo voorzichtig, dat leek wel een jonge juffrouw. Toen lagen die rechercheurs daar. Toen hadden ze daar op die schutting, op die achterkant van die woningen, op die schuttingen hadden ze gekalkt, ja alles werd er gekalkt hè. Dan deden ze in de kalk carbid. Dat duurt jaren voordat dat eraf gaat. En Jaap die loopt daar eenzaam en uit het gras komen daar twee rechercheurs en hij kreeg daar op z'n sodemieter! "Ho meneer, ho meneer ik heb niks gedaan!" "Ja we weten het!" Ze wisten helemaal niet wie ze hadden. Uit haat en nijd sloegen ze die jongen zomaar op z'n donder. Ik zeg: "Jaap daar moet je aangifte van gaan doen". Maar hij deed het niet. Maar hij had wel zò'n oog hè. Tik op z'n donder gehad. Ja dat deden ze die smeerlappen.

Er stond er eentje aan de Maasbrug, of de Koningsbrug, dat was een smeris van de Nassaukade. Die vent die had negen kinderen en als je nou negen kinderen hebt dan is het niet zo rustig bij je thuis. Dat is te begrijpen. Dan had hij 's morgens ruzie gehad met z'n wijf en dan ging hij met een pestbui de dienst in. Nou je was nog niet jarig hè, iedereen ging op de bon. Je had niet goed rechts gehouden, je had verkeerd gepasseerd... Maar ze hebben het recht natuurlijk aan hun eigen kant, dat weet je.

Ik was een keer bij een vergadering van de Rode Hulp in het Verkooplokaal, daar sprak Louis de Visser. Het was een grote zaal met een groot podium. Toen werd er gerammeld en dan waren er een hoop die vluchtten in de wc's. Dat was een grote ruimte. Maar daar wist de politie je ook wel te vinden hè. In de lange gang van het Verkooplokaal daar kwamen ze te paard binnen. Nou moeten mensen zich daardoor niet bang laten maken. Je moet doorlopen en je pakt het paard bij z'n voorbeen en paard en ruiter sneven, op z'n oud-hollands gezegd. Een paard kan nooit op drie benen blijven staan, die gaat omver! En als je dat nou maar goed doet, zo dicht mogelijk bij, dan kunnen ze je met die lange lat niet raken. Je moet niet de rechterkant nemen, maar de linkerkant, want als die agent z'n lat in z'n rechterhand heeft dan kan die je aan de linkerkant van het paard nooit raken.

Meereke

En toen hebben we nog gedemonstreerd. Dat was ook met Gerrit van Burink. Dat was met Sacco en Vanzetti. Toen hadden we ook gedemonstreerd en elke keer waar we liepen, dan kwam er weer zo'n horde politie aan. Die stonden dan opgesteld in straatjes en die waren toen allemaal smal en klein. Dan liep je ergens doorheen of je vluchtte ergens, zodat je niet op je mieter kreeg en dan kwam je ergens heengevlogen en dan kwam er uit dat straatje weer een stelletje. Want het was toen net zoals nou met de ME, dat was toen ook zo. Dat gewone politie uit straatjes kwam met stokken en naderhand hadden ze zo'n motorfiets met zijspan en dan hadden ze zo'n lange lat. En ze sloegen niet zuinig. Niet met hun blote handen, meestal met karawatsen. Dat is een end stok met leren riemen eraan. Nou dat spetterde dan lekker uit elkaar als je een lel kreeg op je rug. Dan hadden ze je hele rug te pakken. En dikwijls genoeg je hoofd ook. Ik weet nog wel dat mijn broer een keer een halve hersenschudding heeft gehad van dat 'ie ook zo op z'n donder had gehad. Want vroeger rausde de politie er ook op los, potverdorie nou. Want ze hebben het nou weleens over de ME maar vroeger kon die politie er ook wat van. Nou, met die stokken kreeg je lellen. Eerst had je bereden politie en naderhand kreeg je motorpolitie en die hadden van die lange lijnen, met een riempje eraan en een kogeltje en daar konden ze zo lekker mee zwiepen. Daar heb ik ook wel eens een oplazer mee gekregen. Toen met die huurstakingen in de Tweebosstraat en de Beverstraat. Toen deed ik niks, toen liep ik daar maar gewoon. Ik zal er wel naar toe gegaan zijn om te kijken, maar toen kreeg ik zo'n klap met de lange lat.

Gewonde werkeloze.

Rinus Goedhart

Dan ging ik weleens naar het Verkooplokaal, luisteren. Dat waren dan niet de Vrijdenkers, maar ik vond het grappig die relletjes van Sacco en Vanzetti. Daar was ik ook bij. Lekker hard lopen, agentje pesten, je weet hoe dat gaat. Dan zaten ze je met die grote Harley Davidson achterna en dan sloegen ze je met de lange lat. Precies eender zoals nu de ME. Dan stonden ze al gewoon te wachten en als dan het Verkooplokaal uitkwam en dan waren er een paar die een beetje lullig deden tegen die agenten en dan vlogen ze op die massa af. Dat vonden die agenten gewoon een lolletje toen. Die hakten erop in tot en met. En dat vond ik ergens ook wel leuk, want ik kon verrekte hard lopen dus ze kregen me toch niet te pakken. Dat was met de Sacco en Vanzetti-relletjes op de Hoogstraat en met het spook op de Schiedamsedijk. Op de Schiedamsedijk was een spook gezien. Toen liep heel Rotterdam uit om dat te gaan zien. Voor een dakraam

hadden ze een witte verschijning gezien, maar het was een hoerenbuurt die Schiedamsedijk, dus ze moesten klanten hebben. Dus het moest een beetje drukker worden. Uitgekookt hè. Maar het werd zò erg dat de politie eraan te pas moest komen want er was geen verkeer meer mogelijk, zo druk was het. Dan werd je de stegen ingeslagen en van de andere kant, de Leuehaven, kwamen ze ook en dan werd je van de Leuehaven weer naar de dijk teruggeslagen.

Prent Frans Masereel.

Kees

In die tijd hadden de arbeiders het zo slecht, dat sommigen van hun extremer werden en het geweld niet uit de weg gingen. Een voorbeeld daarvan is het neerschieten van commissaris De Wilt. Na afloop van een grote werkelozenvergadering zou er een demonstratie plaatsvinden op de Goudsesingel. Recht op demonstreren was er wel, maar je kreeg prakties nooit een vergunning. Een vergunning moest je altijd een paar dagen van te voren aanvragen, dus bij spontane demonstraties ging dat niet op. De politie had op die Goudsesingel ontzettend veel mensen samengetrokken. Motorrijders, politie te paard enz. Op die avond ging dus die vergadering uit en er vormde zich een kopgroep voor een demonstratie. Die werd door de politie verspreid. Terwijl dat gebeurde bevond zich op de Goudsesingel tussen de Hugo de Grootstraat en de Eleonorastraat een aantal politieagenten te paard, waarbij inspekteur De Wilt aanwezig was. Ze stonden ter hoogte van de papierhandel van Katz. Toen viel er een schot en inspekteur De Wilt werd van zijn paard afgeschoten. Dat was natuurlijk een verschrikkelijk grote paniek onder de politie. Ze begonnen met grote charges op alles wat zich maar als arbeider of werkeloze vertoonde in te hakken. Ik was ook in die buurt en ik zag precies wat er gebeurde. Ik heb niet gezien wie er geschoten heeft. Er was paniek, er was een massa trammelant. We vluchtten met een grote groep de Eleonorastraat in. De man die dat gedaan heeft was waarschijnlijk een individu zonder enige organisatievorm, die dat uit eigen beweging heeft gedaan. Misschien als wraak. Die inspekteur De Wilt, dat was een hele bekende, dat was een brute kerel. En hij had de leiding. Ze hebben hem uitgezocht, dus het is waarschijnlijk wel een bewuste aanslag geweest. Er zijn toen ook een aantal mensen verdacht. Het blijkt dan ook weer de tactiek van de politie te zijn, want men gebruikte die aanslag om bij alle bekende kommunisten huiszoeking te doen. Ze zochten niet alleen naar wapens, maar ze maakten er gebruik van om al die huishoudens om te keren en alle mogelijke materiaal, dat betrekking had op die

Communistische terreurgroep onschadelijk gemaakt.

VIJF LEDEN IN HET HUIS VAN BEWARING OPGESLOTEN.

Den laatsten tijd wordt Rotterdam onveilig gemaakt door een aantal communistisch georiënteerde clubjes, welke 's avonds bijeenkomen en zich onledig houden met het ingooien van winkelruiten. Dit gebeurt vooral bij winkeliers van wie vermoed wordt, dat zij fascistische ideeën zijn toegedaan. Verder leggen deze jongelui er zich op toe om fascistische vergaderingen in de war te schoppen en alleen-loopende fascisten te mishandelen. Bovendien drukten zij zoo nu en dan ook wel eens een kleine winkelruit in en maakten zich van den inhoud der etalage meester.

Eén dezer groepen is nu voor een groot deel onschadelijk gemaakt door de Centrale recherche en een vijftal leden van die terreurgroep zijn om verschillende redenen in het Huis van Bewaring opgesloten. De groep bestaat voornamelijk uit opgeschoten jongens, slechts met een paar oudere mannen aangevuld. Enkelen zijn lid van de communistische partij, terwijl de anderen tot een of meer neven-organisaties behoren. Een paar niet-aangesloten jongens bezochten voortdurend de vergaderingen van de communistische partij of hare neven-organisaties. Op die vergaderingen leerde men elkaar kennen en na afloop trok men er gezamenlijk op uit om gewelddadigheden tegen anderen kenden of plunderingen te plegen.

De thans opgesloten leden van zoo'n bande zijn de 32-jarige D. K. en diens 33-jarige broer J. K., de 38-jarige D. v. D., de 20-jarige J. K., en de 22-jarige A. P. de M.

Het onderzoek wordt nog voortgezet.

strijd van de arbeiders, in beslag te nemen of door te kijken. Zoals adressenlijsten, die bij een aantal mensen aanwezig waren. Maar de dader hebben ze nooit gevonden. Maar het werd in de schoenen geschoven van CPH'ers. Als CPH hebben we de direkte terreur altijd veroordeeld, maar dat interesseerde de politie niet. Het kan ook zijn dat het een provokatie van politiezijde was om zo de gelegenheid te krijgen om veel kommunisten op te sluiten en zo de weg te vinden naar de wapenhandel in de linkse beweging. Rondom die kommunistiese partij verzamelden zich een aantal toch wel extreme mensen die geen lid waren van de partij, maar wel sympathie hadden voor de strijd. Die grote inbreng hadden in de discussie en die tot extreme daden wilden overgaan. Die pers sleepte er alle mogelijke andere dingen bij. Bloed werkt altijd afschrikwekkend bij de burgerij, bij de emotionele mensen. Hij had dan wel een functie binnen dat politieapparaat, maar het was toch ook een mens en het was toch ook iemand die voor z'n brood werkte. Alles werd op het menselijke vlak getrokken, op het sentimentele vlak. Er werden huldebetuigingen aan de politie gedaan, bloemetjes gestuurd.

Waren er toen groepen die voor het gewapend verzet waren?

Ja, er waren in Nederland wel hele kleine groepjes, maar die kwamen prakties niet boven water. Er is wat dat betreft weinig gebeurd in Nederland. De kommunistiese partij heeft dat toch tamelijk in de hand willen houden. Als mensen binnen de partij zich voor dat soort dingen uitspraken, of daarover een discussie begonnen, dan werden ze geïsoleerd. Dan werd er met hun gediskussieerd en dan werd dat op principiële gronden afgewezen. Vanuit de beveiliging van de partij werd er nauwkeurig op toegezien dat niemand wapens in huis had. Als mensen wapens in huis hadden dan werden ze ter verantwoording geroepen en dan werd ze aangeraden of uit de partij te treden of het wapen weg te doen.

Wij stonden op het standpunt dat het geweld niet van de gewone arbeiders moest komen. Wij stonden op het standpunt van het onbetrouwbaar maken van het leger en het leger in dienst stellen van de arbeidersklasse. Je had natuurlijk wel te maken met de politie die geweld pleegde tegen arbeiders bij demonstraties en vergaderingen. Als zo'n demonstratie uitliep op een vechtpartij met de politie, dan organiseerden we wel de tegenstand tegen de politie. We gaven de politie dan niet de kans om arbeiders neer te knuppelen. Omdat de politie soms heel bruut tekeer ging, gebeurde het dat arbeiders barricaden opwierpen. Dat is vele malen gebeurd op de Goudsesingel, omdat dat een hele arme arbeidersbuurt was waar de politie bruut tekeer ging met motors met zijspan en paarden. Ze probeerden de politie te weren uit die straten door het gooien van stenen. De kommunistiese partij opzich organiseerde dat soort dingen niet. Die wilde daar niet aansprakelijk voor zijn. Maar de partij had wel sympathie voor de arbeiders die zich verzetten. Want de kommunisten begrepen wel dat dit een stuk zelfverdediging was. Dat verzet was een kwestie van spontaniteit, er werd niks van te voren afgesproken. De leden van de Roodfrontstrijdersbond waren wel uit op de bescherming van de demonstratie en op bescherming van arbeiders, ook in buurten. Die gaven dan wel aanwijzingen hoe je het beste zo'n barricade op kon bouwen. Zodat de politie geen kans kreeg om zo'n hele buurt plat te slaan. Dingen die er tijdens rellen tegen de politie ondernomen werden, waren bv: een zak peper in het gezicht van een paard gooien, er werden politieagenten die op zo'n paard zaten bij hun been gegrepen en eraf gegooid. Er werd een stok tussen het paard z'n benen gegooid, zodat hij struikelde. Men ging niet opzij voor die paarden. Er waren arbeiders die wel zoveel moed hadden om die stokslagen en die zweepslagen van de politie te trotseren en dan kreeg dat paard geen gelegenheid om vooruit te gaan. Ook al steigerde het. Binnen de partij gold ergens ook nog de mening dat ook politieagenten arbeiders waren. De politie kwam ook meer voort uit arbeiders. Het politiejob was nou niet zo'n bevoorrechte positie. Ze waren wel bevoorrecht ten opzichte van een aantal arbeiders, maar die levensomstandigheden en die lonen van die politie waren nou niet zo denderend. Ook binnen de politie was nog wel enige oppositie. Typies was dat de sociaal-demokratie binnen de politie een groot aantal medestanders had. Er waren zogenaamd veel "rode" politieagenten. Maar ze waren natuurlijk allemaal slecht, want ze stonden allemaal in dienst van de bourgeoisie.

Als er rellen waren bij het uiteenslaan van zo'n demonstratie was er een toeloop van mensen die zich wel tegen de maatschappij keren, maar niet bewust. Die keerden zich tussen de demonstranten tegen de politie. Dat werden dan "relschoppers" genoemd. Ik heb relschoppers altijd gezien als mensen die aanvoelen dat er iets niet deugt in de maatschappij en die niet de weg weten hoe ze dat op moeten lossen. Maar hun ingekankeerde haat tegen het systeem op deze wijze kwijt willen.

STILLEN

Arie

Ook hier had je het Werkelozen Strijd Comité, hier op Zuid. Daarmee hielden we ook weleens demonstraties. Dan schilderden we van die spandoeken met leuzen. Het gebeurde dikwijls zat dat de politie met z'n zijspan en lange lat er eerder was dan wij met de demonstratie. Dan waren er verraders in de arbeidersbeweging, die gingen dan naar het politieburo.

Arend van Brugge

Je had de politieke recherche. Je had er twee. De ene die heette Brouwer, dat was net een dominee met z'n lange zwarte jas en z'n zwarte hoed. De andere heette Spillenaar, dat was zo'n klein ventje met zo'n glad gezicht. Brouwer en Spillenaar, die waren van de politieke recherche. En die zaten maar te loeren hè. Er ontging ze niets. Ik weet nog wel, er was eens een knokpartij in het Verkooplokaal en Daan Groeneveld, een bestuurder van het NAS, de Federatie van Transportarbeiders, trok een mes. Maar Spillenaar die zei: "Hè Daan". Die gasten hadden alles door. Dat waren uitgekookte gasten. Maar daar kon je gewoon mee praten hoor. Die Spillenaar dat was zo'n slome, zo'n duikelaar. Hij zei: "Als ik een arbeider was, dan was ik ook kommunist". Brutaalweg. Hij stond je nog gelijk te geven ook. Maar als ze die gummistok door je nek konden halen, dan deden ze het ook.

Had je ook infiltratie in politieke partijen?

Ja natuurlijk. En dat is nu juist met die radenorganisatie, dat je die netjes kan wippen omdat je elkaar controleert. Bv. bij die Rijksdagbrand die je pas gehad had, met Rinus van der Lubbe. Toen kwam er eentje aan die zei: "Zullen we dat stempellokaal in brand steken vannacht". En dan zeiden we: "Nou vind jij dat noodzakelijk? Ga je gang jongen." "Ja, maar dat kan ik niet alleen" "Maar jij wilt dat toch in de brand steken? Dan moet je dat doen ook." We hadden allang door dat hij gestuurd was. "Als jij het nodig vindt, dan doe je het toch. Wij zijn voor de zelfstandigheid van de arbeiders, is het niet waar? Als jij vindt dat dat lokaal in de weg staat. Maar dan moet je ook wel met goeie argumenten aan kunnen voeren, welke bedoelingen en wat de voor- of nadelen zijn van zo'n actie zijn." Maar dan gebeurde het niet, want het was natuurlijk een gestuurde vogel. Een agent-provokateur. Daar moest je voor opletten.

En toen grepen ze er nogeens eentje, zo'n infiltrant, op het havenburo in de Maasstraat nummer één. Dat was het gebouw van het PAS. Ze snapten die vrijer, maar die was ijskoud. Daar zijn die gasten op gespeend. En Henk Groeneveld die had al gelijk een groot mes bij de hand en die wil hem zo de strot afsnijden. "Ho ho" zeiden ze, "We halen eerst de fotograaf erbij". Dat hebben ze gedaan. En over alle internationale havens, Amsterdam, Rotterdam, Hamburg, Bordeaux noem maar op, die vrijer z'n foto gestuurd. Dat ze moesten opletten op die en die hè. Enne, alles onderzocht, de hakken van z'n schoenen opengebrouwen. Daar vonden ze ook nog adressen in. En toen: nou sodemieter nou maar op! Je kan die vent wel ophangen, maar wat moet je met die dooie vent doen? Dan pakken ze je juist, dan ga je net als de RAF. Ze hebben net de laatste gegrepen. Je kan wel begrijpen wat die krijgt, die zal ook wel in een cel afgemaakt worden.

Bertus Schmidt

Waren er provokateurs in de arbeidersbeweging?

Ja, soms kenden we ze en we wisten ook wie er politieespionnen waren. Er zijn altijd van die zeven-stuiver-jongens, die wat overbrieven voor het geld. Kijk, je had hier Spillenaar, dat was het hoofd van de politieke recherche en hij probeerde ook met je in contact te komen. Ik heb nooit één woord met die man gewisseld, want ik had een hautaine minachting voor hem, omdat hij een politieespion was. Dat was een bekende. Hij probeerde altijd wel contact te leggen en als ik hem op straat tegenkwam dan probeerde hij te groeten. Maar ik negeerde hem, hij was voor mij wind en lucht. Ik wilde geen pest met die vent te maken hebben.

Tinus en Henny de Winter

Tinus: In die tijd van werkeloosheid, waarin de mensen probeerden hun inkomsten wat te verhogen, loerde de politie op bepaalde wankele elementen die ze ervoor zouden kunnen pakken.

Kende u Spillenaar ook?

Ja, dat was er zo eentje. Die deed poeslief tegen je. Die lui die altijd op die openbare vergaderingen kwamen begonnen op den duur familiair tegen je te worden. Spillenaar was ook min of meer een joviale figuur. Een beetje dikke vent. En dan gaan ze

uitzoeken wie daarvoor in aanmerking komt. Dat doen ze dus vooral bij diegenen die geld nodig hebben voor het levensonderhoud. Zo handelde ook rechercheur Uithoven. Lenin heeft gezegd: een organisatie moet wat haar bestuurders betreft voor een groot gedeelte uit arbeiders bestaan. Arbeiders die jarenlang beproefd zijn in de strijd en die daarmee klassebewust zijn. Dat is dikwijls een grote vereiste.

Henny: We hadden eens een vergadering in Odeon. Ik was nog thuis en toen stond er ineens politie in burger aan de deur. Ze vroegen of ik even naar beneden wilde komen want ze zochten iemand. Ze hadden een fotoboek bij zich met allemaal fotootjes van mensen uit de linkse beweging. Ze vroegen of ik nou niet eens dat boek door wilde kijken en hem aanwijzen als hij erin stond. Ik zag wel een hoop bekenden op die foto's, maar ik zei natuurlijk dat ik niemand herkende.

Hoe kwamen ze aan die foto's?

Als mijn man voor de oorlog een paspoort wilde, dan moest hij op het stadhuis altijd drie foto's in plaats van twee geven. Fotografieren tijdens demonstraties deden ze niet voor de oorlog, want ze kenden je gewoon. Ze hadden geen foto's nodig. Ze hadden hun handlangers wel om te zeggen van: die woont daar en daar.

HUIZESOEKING

Pese week had ik de twijfelachtige eor dat er bij mij een huiszoeeking werd gehouden. Een wel kameraden, schrik niet, maar wij pas. Twee ruzen kwamen voren en vroegen of ik geen revolvers had. Ik zeg "neen, dan moet je op de blazen zijn". Toen lieten ze een portret van ERHIL hangen en of je nu schrokken dat weet ik niet maar ineens moesten ze mij fouilleren. Natuurlijk niets. Ik heb ze geprobeerd vriendelijk te maken dat wij voortdenders zijn van persoonlijke terrein. Zij, als revolutionaire arbeiders hebben er geen belang bij om de een of andere fascist naar te leggen of te knuppelen. Alleen de massabeweging kan ons helpen. We hebben aan één van die Lubbe genoot Het eenheidsfront van alle uitgebrutenen dat moeten we maken. Ik zei tegen die gasten "aan een revolver helpen we niets, we hebben machinegeweren en handgranaten". "Waarom dan vroeg jij?" Maar passen onze jongens op in het leger en op de vlotweg ik. Kameraden, laat je door dergelijke bezoecker niet van den strijd afhouden. Het is juist de bedoeling om ons angst in te jagen. SIET ERAN IN HET WERKLOOSE STRIJF COLLEGE STRIJF COLLEGE STRIJF COLLEGE ROOF DE EGORVREACTING, SCHOUWER VAN SCHOUWER BEET KAPITALISME, DE FASCISME. VOOR KLASSENSTRIJD EN SOCIALISME!

Een stempel van.

Bericht uit "Het Eenheidsfront" 20 november 1933.

Kees

De politiedienst had natuurlijk iemand die zich altijd bezighield met de politieke kant van de zaak. Vergunningen voor demonstraties, vergunningen voor het rijden met propagandaborden, daarvoor moest je altijd bij die speciale dienst wezen. Het was een politieke dienst, maar zo werd het niet genoemd. Het was een onderdeel van justitie. De meest bekende uit die jaren was Spillenaar en tegen het eind van de dertiger jaren was dat Wennekers. Spillenaar was een zeer taktiese en kundige spion, die op de meest eigenaardige wijze contact zocht met alle mogelijke mensen.

Hij was zelf waarschijnlijk geen spion, omdat hij zo bekend was.

Ja, maar hij had de leiding. Dat wil zeggen: hij organiseerde de spionage. Hij had een bijzondere takt om met mensen om te gaan. Hij heeft ook nooit deelgenomen aan geweldsakties. Hij heeft nooit bij een demonstratie opgetreden. Hij liet het voorkomen alsof hij mensen beschermde. Hij ging altijd op die toer van: "Dat is toch niks voor jou" en "Jij bent toch niet de man om zoiets te doen". Hij ging altijd op de morele toer. Hij was ook heel goed op de hoogte van de persoonlijke situaties van een hoop mensen binnen de partij en de linkse beweging. Daar had hij natuurlijk zijn mannetjes voor om dat uit te vissen, maar hij tipte die mensen omdat hij die kontakten kon leggen, want hij ondervroeg je zelf niet. Als hij iets over jou wilde weten dan wist hij aan wie hij dat kon vragen. Hij heeft dat heel handig gedaan, hij heeft voor de politie heel goed werk verricht.

Hij zat ook bij de kinologenclub. En omdat hij een aantal maatschappelijke relaties had door middel van die hondenbeweging met arbeiders. Arbeiders zaten toen ook al een beetje in die duivensport en daar had hij ook mee te maken. Hij ontmoette arbeiders bij de duiven- en hondenclubs. Die konden daar ook weer hun verhaal bij hem kwijt. Ik heb een aanbod gehad. Ik was een hondenliefhebber toendertijd. Spillenaar was lid van de kinologenclub en die kweekte matins. Een matin dat was een soort hond, een groot soort hond, een trekhond was dat en die kwam uit België. Ik was daar bewonderaar van

als jongen. Ik was nog maar jong. En hij bood mij aan, als ik informatie gaf: een goeie pup van die matin! Dan zou hij zorgen dat ik een hele goeie rasechte matin zou krijgen. Zo werkte dat.

Z'n type, z'n figuur, was dat van de gemoedelijke dikke politieagent. Het was niet een autoriteit. Hij had wat in het Duits heet "Schwung", allure. Het was zo op het oog de lieflijke politieagent. En daar traptten veel mensen in. Hij was bij alle bijeenkomsten aanwezig en bij alle demonstraties. Maar hij deed nooit wat. Hij signaleerde, hij weest aan, aan anderen. Dat was dus een bijzondere taktiek.

Werd er iets tegen Spillenaar gedaan?

Nee, dat was erg moeilijk. Hij probeerde ook spionnen binnen de kommunistiese partij te organiseren. Kijk, er bewogen zich kriminelen rond die partij. Dat was omdat de kommunistiese partij zich tegen de maatschappij verzette en dat trok die mensen aan. Dat waren mensen die bv. drie, vier of vijf maanden in de gevangenis hadden gezeten. Die bezocht hij en dan beloofde hij strafvermindering. Als iemand tot een jaar veroordeeld was, dan zeiden ze: "Je mag na een half jaar uit de gevangenis, als je lid wordt van de CPH". En die mensen werden dan de partij ingestuurd. Die Spillenaar instrueerde die infiltranten en als wij daar vanuit de partijbeveiliging niet achter konden komen, dan richtte zo'n infiltrant veel schade aan. Die Spillenaar is in die jaren dertig een heel typiese figuur geweest. En ik geloof ook dat hij aan de arbeidersklasse veel schade heeft toegebracht en aan de kommunistiese partij zeker.

Werden mensen tegen elkaar uitgespeeld omdat bv. de één lid was van de CPH en de andere van een andere organisatie?

Ja precies, dat waren z'n methodes. Vertrouwelijkheden die hij bij de één inwon, bracht hij over naar de ander om daardoor weer een vertrouwelijkheid terug te krijgen. Dat was bij bepaalde mensen. Dat gold dan niet voor betrouwbare mensen, want hij was bekend. Aan de ene kant maakte hij gebruik van z'n bekendheid, maar aan de andere kant had hij z'n mannetjes die onbekend waren. Zodoende wist hij dus wanneer er frustraties binnen de partij waren. Hij wist ook wanneer er een partijgenoot buiten de partij gezet was om de één of andere reden. Dan stuurde hij daar iemand heen en uit rancune werden er dan dingen gezegd.

Ze hanteerden hele sympatieke methodes. Ze waren bv. altijd vriendelijk tegen je, als je met ze te maken had. Die van de politieke dienst zouden nooit geweld tegen je gebruiken, daar hadden ze hun andere kornuiten voor. Ze spraken je ook altijd met "Mijnheer" aan. Ze deden niks waar je iets van kon zeggen en dat was natuurlijk een heel handige methode. Er waren arbeidersmensen die geveleid werden door zoiets. Zodat ze dachten: "De politie vindt mij belangrijk. Ze komen naar me toe, want ze vinden dat ik veel weet. Ze vinden dat ik iemand ben." En veel mensen wilden belangrijk zijn. Daar maakten hun gebruik van. Niet de stille werkers werden benaderd, maar de mensen die voorop liepen. Het waren altijd de figuren die op de voorgrond traden. Aan de andere kant probeerden ze mensen te intimideren. Daar zeiden ze tegen: we weten dat en dat van jou. Dat is een hele klap, als de politie iets van je weet. Die methoden paste Spillenaar in z'n uiterste vorm toe.

Was bekend waar die Spillenaar vandaan kwam?

Dat weet ik niet. Hij is ook met stille trom vertrokken. Die Wennekers, die later gekomen is, behoorde al tot die dienst. Dat was een typiese, fanatieke, schriele, mage-re, spitse man die niet die sympatie had die Spillenaar had. Kijk, het vreemde was dat onder de arbeiders niet op een hatelijke manier over Spillenaar gesproken werd. Het was gewoon de politespion, ze waren aan hem gewend. Hij was er altijd. Hij was zichtbaar. Het was nooit aanwijsbaar dat hij achter een arrestatie of een huiszoeking zat. Hij liet het altijd anderen doen en die kenden we wel. Het was toen ook de methode om iemand die in de politieke dienst zat die functie niet langer dan één jaar of anderhalf jaar te laten uitoefenen. Ze stuurden steeds weer verschillende figuren in die vergaderingen. De "zichtbaren" waren nooit alleen. Ze waren altijd met een man of drie, vier. Het gebeurde ook weleens dat ze vergaderingen ontbonden. Ik heb meegemaakt dat de politie het podium van het Verkooplokaal betrad. Daar volgde natuurlijk een geweldig tumult op. En dan was het bakkeleien. Er werden niet zoveel vergaderingen ontbonden. Ze keken wel uit, want er kwam een hoop trammelant van. Er werden demonstraties op het laatste nippertje verboden, waar wel een vergunning voor was afgegeven. Dat was hun methode. Als ze zagen dat de demonstratie zou slagen, dat er een grote massa aan zou deelnemen, dan zeiden ze; "Dat kan niet vanwege verkeersopstoppingen".

Hoe probeerden jullie politie-infiltratie tegen te gaan?

Er werd bv. bij bepaalde partijgenoten een controle uitgeoefend. We deden dan een

soort huiszoeking. Dat ging heel kameraadschappelijk. Als we daar kwamen dan legden we de bedoeling ervan uit, we zeiden dan: "Joh, moet je eens luisteren, we willen eens kijken hoe partijgenoten met hun rotzooi, adressenlijsten enz. omspringen." Dat ging in vriendschappelijk overleg: "Waarom laat jij die adressenlijst slingeren? Waarom laat jij die kontributielijst slingeren? Waarom laat jij die partijpapieren slingeren? Waarom berg je die niet beter op?" Zo werden partijgenoten opgevoed in het zichzelf en de partij beveiligen. Dat moest je heel voorzichtig doen, maar daar kreeg je een bepaalde ervaring in. Er was ook een zwart boekje, waarin dergelijke raadgevingen voor partijgenoten stonden. Dat was landelijk en dat kon iedere partijgenoot krijgen. Het heette: "Het Zwarte Boekje".

Er werden wel pogingen gedaan om de partij te beschermen tegen die Spillenaar en de politie. Die partijbeveiliging werkte goed. Af en toe ging het een beetje te ver. Er zijn daarbij ook fouten gemaakt. In de partij werd deze regel toegepast: beter een partijgenoot beledigd die goed is, als dat de partij in z'n geheel geschaad werd. Die veiligheidsmaatregelen werden, zeker in het begin van de jaren dertig, door een hoop partijgenoten als kinderachtig en avontuurlijk voorgesteld. Maar later, toen het fascisme toe ging slaan, werd de ernst van die partijbeveiliging duidelijk. Ook door de ervaringen die de duitse kommunistiese partij heeft opgedaan.

Daardoor kreeg men hier meer respect voor die beveiliging. Dat begon al in 1933, maar voordat dat tot de massa van de partijleden doorgedrongen was, zat je al in '34/'35. Men had ook het idee: wat in Duitsland gebeurt, dat zal in Nederland niet gebeuren.

BOKKEPOTEN

Mariniers op de Goudsesingel.

Frans en Annie

Annie: Mariniers van het Oostplein kwamen altijd naar het Schuttersveld lopen. Maar die vent die voor de muziek liep, die Witteveen, die woonde bij ons in de Kerkhoflaan en dat wisten we. Dus als we gingen kalken, gingen we bij die vent voor de deur kalken, met grote letters, voor de partij weet je wel. Dan kwam hij soms met een revolver eruit. Dan lagen we blauw. En hij die stoep maar iedere keer afboenen. We hebben wel plezier gehad d'rvan.

Dan was het op die Hoogstraat en dan kwamen die mariniers van het Oostplein af. Dan kwamen ze 's avonds en dan maakten ze een lolletje. Dan riepen wij: "Rotte bokkepoot, sodemieter op, jullie verraden je vader en je moeder".

Frans: Ik was toen ik nog jong was op de Wilhelminagarde. Dat was een krachtsportvereniging. Gewichtheffen en worstelen. En ik had zo de pest aan die gasten joh. Bokkepoten noemden we ze. Dan liepen we daar op de Hoogstraat, 's avonds om half elf en dan gingen we naar huis, Delfshaven. Lopen, want je had geen geld voor de tram. En als er dan een marinier kwam, dan pakten we hem. Dan gingen we naar de Baan, achter de

Bijenkorf en dan sloegen we hem... nou ja, knokken hè. Maar ik heb nooit geen verstand gehad van die tekens. En dat gaat natuurlijk als een lopend vuurtje door die mariniers "Er loopt daar een gozer en die slaat die mariniers in elkaar". Meester op alle wapens, wist ik niet. Dus ik zeg tegen die gozer: "Joh..." en hij zegt: "Ja, kom maar mee". Nou ik heb een pak slaag gehad, ik heb nooit meer een marinier aangeraakt. Als ik hem in mijn handen had gekregen, maar die gozer was zo razend snel... Ik zeg, die mariniers hadden daarna een rustig leven.

ANTI-KOMMUNISME

In 1918 waren de burgers zich lam geschrokken. Even had het er naar uitgezien dat ook Nederland Sovjet-Nederland zou worden. Jammergenoeg werd de revolutie afgelast, maar de schrik zat er goed in. Nadien werden er burgerwachten en de Bijzondere Vrijwillige Landstorm in het leven geroepen om, als dat nodig was, het kommunisme gewapenderhand te bestrijden. De christelijke partijen en vooral de Roomse kerk hielden vol in een niet aflatende hetze tegen alles wat links en goddeloos was. Dat gebeurde allang voordat het fascisme vaste voet kreeg. Van alle kanten werden de linkse arbeiders bestookt, ook van de kant van de SDAP.

Heel bekend in Rotterdam was dominee F.J.Krop, die zich had gespecialiseerd in anti-kommunisme. Vooral de Sovjet-Unie moest het ontgelden. Krop gaf o.a. lezingen, sprak op het Noordplein en gaf brochures uit. Hij zat met z'n "Geloof en Vrijheid" in de 1ste Pijnackerstraat 102 - 106.

Kuifje in de Sovjet-Unie 1930.

In oktober 1932 werd het Anti-Communistisch Verbond opgericht. De eerste propaganda-avond mislukte. De heer H.A.Stork, oud-officier van het Indische leger, zou de film "Het Signaal des Doods" vertonen, maar vanwege technische redenen ging het feest niet door. Ook het projecteren van lichtbeelden vond geen doorgang omdat de brandweer-in-

spektie het plaatsen van een projektielantaarn verbod. Stork bazelde nog wat over de strijd tussen Satan en God en gezien het aantal aanwezigen werd besloten de avond "niet te doen doorgaan".

Dan was er nog het "Comité ter bestrijding van communistische invloeden in Nederland" ofwel het Anti-co. Daarin zien we naast dominee Krop o.a. Knotsenborg opduiken. Knotsenborg was actief in de Algemeenen Nederlandschen Fascistenbond en later in de NSB.

Kees

Er werden toen campagnes gevoerd tegen het kommunisme. De dominees in de kerken hielden anti-kommunistiese preken. Dominee Krop was één van de meest bekende in Nederland die zich als anti-kommunist manifesteerde. Anti-kommunisme was zijn specialiteit. Daar had hij zich op toegelegd. Hij organiseerde tentoonstellingen, hij liet afvallige kommunisten spreken op bijeenkomsten. Dat waren mensen die buiten de partij gezet waren of die zich niet meer thuisvoelden in de partij. Wat zich direct verbindt met dominee Krop, dat zijn de kinderlijkies uit blik. De Sovjet-Unie leverde haring in blik tegen dumprijzen. En die blikkies kon je voor een paar centen in de winkel kopen. Dominee Krop zei openlijk op het Noordplein: "Gebruik dat niet, want dat zijn kinderlijkies uit blik!"

Ik ben nog een keer weggestuurd uit dat zaaltje in de Pijnackerstraat. Daar mocht ik niet in, maar ik was toch naar binnen gegaan. Ik had me een beetje erg burgerlijk aangekleed, maar ze hadden me toch herkend en toen hebben ze me er uitgedouwd. Later zijn er nog een aantal volgelingen van die Krop naar de NSB gegaan. Die Krop was van de zwarte-kousen-kerk., hij was orthodox-gereformeerd.

Een anti-communistische vergadering.

Voor Troon, Gezag en Gezin.

EEN ONRUSTIGE AFLOOP.

In gebouw "Odeon" aan de Gouverneursstraat had gisteravond het Comité ter bestrijding van communistische invloeden in Nederland, een openbare vergadering belegd in welke de spreker pater Borromaeus de Greeve, O.F.M., de R. J. Hagen, Geref. predikant te Delft en de R. J. Krop, Ned. Herv. predikant alhier, als sprekers optraden.

Onder de zeer talrijke aanwezigen merkten wij o.a. op den heer J. Oels, commandant van het 10de Regt. Maritiem, benevens tal van Divisie en Vendelcommandanten der Burgerwacht van Rotterdam.

Omstreeks halfnegen was de zaal overvol en werden de deuren gesloten. Vóór aanvang der vergadering waren verscheidene personen, die zonder te betalen waren binnengekomen, uit de zaal verwijderd, wat gezien de vermoedelijke getindheid der binnengekomenden, aanleiding gaf tot enkele ongeordendheden. Ook buiten moet de aanwezigheid van politie, onder bevel van den hoofdinspecteur, den heer J. A. C. de Jong, enkele malen handelend op treden, daar op een gegeven oogenblik een totaal onschuldig automobilist, die toevallig de Gouverneursstraat passeerde, aan een steenregen werd onderworpen en vrij belangrijke schade aan zijn auto kreeg.

De vergadering werd geopend door den heer Dr. A. de Graaf, die er allereerst de aandacht op vestigde, dat het tijd wordt om haal en berg te stellen aan het werken der communisten, die niet geschrroomd hebben onze

Landsvrouwe in vrede verandering te brengen bij de opening der Staten-Generaal. Vervolgens gaf hij het woord aan ds. Hagen, doch vóór deze het woord kon nemen, hieven vrijwel alle aanwezigen spontaan het Wilhelmus aan, dat werd gevolgd door drie hoera's voor de Koningin.

Ds. Hagen, daarna het woord nemende begon met er op te wijzen, dat het thans een tijd is, dat alle Nederlanders elksander moeten vinden tot steun en schering van den Troon. Dikwijls heb ik de laatste jaren vele jonge lieden hooren zeggen: "Waarom en Nederland moeten van elkander, wij gaan toch een toekomst van broederliefde in internationalen zin tegemoet, dus die oude zeden hebben afgedaan."

Gelukkig zijn in de laatste jaren daarin veranderingen gekomen, wij hebben o.a. het Nationaal Jongeren Verbond gekregen, dat stelling tegen dwaze denkbeelden heeft genomen. Een stroom van jonge menschen is niet meer tevreden met die dulstere machten, die ons

volksbestaan ondermijnen; die voor en met Oranje willen strijden voor het voortbestaan van ons volk, die pal willen staan voor God, Nederland en Oranje. (Langdurig applaus). Wil dit zeggen, dat wij de communisten zoo direct maar willen verbannen en dat wij

alleen maar één soort menschen in Nederland willen houden?

Geen denken aan! Spr. herinnerde aan de Novemberdagen van 1918, toen een deel van ons volk naar de macht greep en wees op Israëls strijd in den loop der eeuwen, meer in het bijzonder aan den tijd der Filistijnen. Deze hadden — voorbeeld voor onzen tijd — zo zorgd, dat de Israëlieten geen wapens hadden — ontwapening dus — tot eindelijk de geest des volks wakker werd in den tijd van Samuël, die gelijk het Bijbelverhaal vertelt, niet minder dan 600 Filistijnen met een ossestok doodsloek. Toen werd Israël wakker!

Ds. Hagen wees er aanstonds op, dat hij nu niet direct wilde, dat er nu menschen opstonden om de communisten te verdrijven of dood te slaan.

Dit mag niet! Dan zouden wij vervallen in de dwalingen onzer tegenstanders. Het enige wat wij moeten bereiken is:

Het communisme moet van den hoofdweg af!

(Applaus).

Wij willen niet, de gewetensvrijheid afschaffen, doch wel willen wij voorkomen, dat zij in 's Lands vergaderzaal hun stem op liederlijke wijze verheffen.

Wij willen ze niet knotten in hun vrijheid, doch van den hoofdweg moeten zij af. Nauwlettend moeten wij toezien, dat het communisme in de industrie, de pers of waar ook den hoofdweg wil bezetten, daar moeten ze af, onverbiddelijk! (Applaus). De hoofdweg van Nederland moet blijven God, Nederland en Oranje en daar moeten ze afblijven. Nederland is groot geworden met zijn God, is diep afhankelijk van zijn God en Heiland.

Vervolgens behandelde spreker het groots offer van Prins Willem, den Vader des Vaderlands, toen het bloed van Oranje samen met dat der vaderen geplengd werd.

Scherp glansde spr. ook den uitroep der communisten bij de opening der Staten-Generaal.

Thans, zoo zeide hij, gaat het om de heiligste goederen van ons Volk. Pro Reges moet onze leus zijn. In weerwil van alle fouten kan al leen de geordende Staat uitdrading uit deze crisis brengen, al zeggen de communisten met

hun 5-jaren-plan het enige goede te kunnen bereiken.

Ds. Hagen herhaalde, dat men de communisten niet moet verbannen, al hun vrijheid mogen ze behouden, wanneer ze maar in hun pers ophouden met hun Godonteerende en schandelijke taal tegen Regeering en Vorstenhuis. Doen zij dit toch, dan zullen we van de Regeering afscheiden daaraan een einde te maken. De communisten zullen het van ons moeten hooren, zooals Da Costa het zoo kernachtig zeide: Met al hun schoone woorden, Met al hun stout geschreeuw, Zij zullen het niet hebben, de Gouden derz' eeuw!

(Langdurig applaus, waarbij het Wien Neerland's bloed wordt ingezet, waarna op verzoek ds. Hagen ook Da Costa's lied werd aangeheven).

De volgende spreker was vader Borromaeus de Greeve, die met een langdurig applaus werd begroet. Spr. achtte het nuttig en noodig

een dulstere macht te verwerpen van het denken van Antioch. Ik weet, dat allen ons nog niet begrijpen. Er is een partij, die op deze muren schrijft: "De wapens neer" en in Rusland het sterkste leger ter wereld in stand houdt. (Gelach). Wat willen wij in deze benarde tijden ons volk sterken in het vasthouden van onze bestaande Regeering en ons Vorstenhuis. Als ons hoogste goed onze nationaliteit handhaven en eeren, kunten wij niet anders tegen alles wat ons aanvalt.

Daarom willen wij ons stellen tegen eenzijdige ontwapening, tegen de weerloosheid van ons Volk.

Wij willen niet, zooals men wel zegt, kruisers loopen in plaats van voedsel. Neen, dat zendmaat naen, wij zullen niet anders willen dan het sterven van de oorlogsidee.

Wij zouden niets anders willen dan het oude

monster van den oorlog te zien sterven. Wij hoopen en wenschen het oogenblik van algeheele ontwapening te belevon; onze laatste patronen en handgranaten zullen we graag als feestachtoten en vreugdevuren opofferen op het algeheele vredesfeest.

Doch de omstandigheden, ook in ons land, laten dit niet toe. Ondanks Kellogg pact en Volkeverbond vecht men in Oost en West er nog lustig op los; van buiten af blijft de kans op revolutsie dreigen. Een brutaal communisme blijft dreigen met vernietiging van alle heilige bezittingen der menschheid, omdat altijd nog de poging van het grijpen naar het gezag dreigt.

Wij zullen ons niet moeten vergissen, zoo als Pieter Jelles het eens deed. Wij zullen dus niet in bed kunnen kruipen, doch dan zal er bloed moeten vloeien, dan zullen er misschien duizenden stichtoffers vallen. Getoond moet echter worden, dat wij pal staan voor Gezag, Gezin en Vorstenhuis.

Op honderden plaatsen slaan de vlammen uit, overal broeit en gloeit het. De massa wordt rade loos gemaakt om ze redeloos te maken, om ze rijp te maken voor het communisme.

In Spanje ligt de boel al onderaf, daar ziet men de triomf der revolutsie. Men liet den

koning hoffelijk heengaan, doch verwoest de kerken. Daar wordt de koovot gezet onder de kerken, daar worden de haakkreten tegen God vernomen.

De grootste ramp, die aan het menschedom kan overkomen, is de revolutie.

Met bloed en vuur wil het communisme het nog eens probeeren en alles plat branden. Voor wie? Voor hen, die noot de vrucht daarvan zullen genieten. Is alles vernietigd, zijn alle kerken en kathedralen vernield, wat dan? Dan zal de wereld een nest van slangen en adders worden, waarin niemand meer kan leven. Daar om moeten allen, die nog iets voelen voor ons land, volk en Koningin, pal staan naast elkan der. Een eenheidsfront van alle weldenkende vaderlanders is daarvoor noodzakelijk. Wij hebben nu lang genoeg laten knoeijen en wroeten, wij hebben lang genoeg laten demonstreeren, wij hebben lang genoeg geduld, dat men men de, dat het grootste deel van ons volk tot de omverwerpers van het Gezag behoort. Lang genoeg heeft dit geduurd. Rekening zal met ons moeten worden gehouden, rekening met wat wij willen niet alleen, doch ook met wat bereikbaar is.

Antico is noodig tot behoud van zooveel goeds. Het gaat om de beste goederen van ons volk: het Gezag (dat sedert de Schepping reeds bestaat), de grondslag van het geheele wereld geluk; de Vrijheid, die echter geen bandeloosheid mag worden. Alleen het Gezag kan ons redden van blind vleesch en rookend bloed. Stond ik op het hoogste punt van Nederland en konden allen mij hooren, ik zou compaan deeren:

Presenteert het geweer. Voor het Gezag!

Voor het gezinsleven en de handhaving daarvan heb ik meer eerbied dan voor missa Holland. Ik zie liever een dikke boerlin met een dikke jongen op haar arm dan een Engelsch lijkende miss met een paardekop (Langdurig applaus).

Denk, zoo ging spreker verder, aan uw eigen moeder, aan uw zuster, aan de vrouwen, die het Roods Kruis dienen of gedien hebben. Wil in vrouwenoogen iets anders zien dan passieviam?

Als dan de triomf van het communisme zal zeevieren, als het huwelijksfeest wordt aangerand, als zooals nu in Rusland de vrouw vogelvrij wordt verklaard, als nu zooals in Rusland het kind aan den Staat wordt getrokken, als nu, zooals nu in Rusland, de kinderen worden opgevoed in zedeloosheid en wat daar bij behoort, heb ik dan niet het recht om u allen op te roepen om aan het kerkelijkheid te toopen aan een Koningin, aan een Vrouw!

Ik roep u allen op met het commando: Gaaf acht, op het gezin!
Het gaat om de hoogste goederen, om Vorstenhuis en Troon. In de monarchie ligt toch zooveel goeds voor ons Volk, ik heb zooveel liefde voor ons Vorstenhuis. Alles plat voor trouw aan oranje en voor hoogachting voor de leden van ons Vorstenhuis. Die banden te verbreken omdat een paar herriesschoppers dat willen, dat was misdadig (Applaus).

Al zijn wij Katholieken niet altijd tevreden geweest, dan wil ik als Katholiek priester zeggen, dat nu onze emancipatie is volbraken, onze groei alleen mogelijk is geweest onder de Oranjes (Langdurig applaus).

Wij hebben in onze Koningin een gezellin zonder amot of blaam, een teedere moeder voor kind en echtgenoot en een niet minder teedere kind voor Haar Moeder. Steeds heeft Zij ons als voorbeeld gedient, die Haar toekomst in de Goddelijke Voorzienigheid heeft gesteld.

Het ware een misdadig Haar weg te zenden, wij hebben Haar lief, wij zullen Haar beschermen! (Donderend applaus).

En als nu het communisme ons Vorstenhuis weg wil jagen, laten dan de Burgerwachten en de Vrijwillige Landstorm zich vaardig houden, om op te komen voor het Gezag; ik roep als nietig mensch alle ware Nederlanders op: Prae-

senteert het geweer voor H. M. de Koningin!
Pater Borromaeus elstigde zijn rede met zijn voldoening over dit te spreken, dat er reeds 70.000 leden van den Bijz. Vrijw. Land storm zijn en dat de Burgerwachten 200.000 zijn. Hulds breng ik aan die politiemannen, die zich reizen wagen. Als wij het aandurden het tienduizendste te doen in Rusland, wat twee communisten in de Ridderzaal deden. dan bingen wij aan den eersten lantaarnpaal. Ik wil wel geweten vrijheid, doch ik wensch niet dat mijn Heiland besmeerd en beswad, dert wordt, die Heiland tot Wien ik mij in mijn doodsnood zal wenden. (Geestdriftig applaus). Gij allen, gaat heen,

met gevoelens, niet van haat, doch van waakzaamheid voor Troon, Gezag en Gesin.

Strijdt bereid, den heil het Vaderland. Als het langdurig applaus, volgende op de rede van pater Borromaeus, is beëindigd, wordt opnieuw het Wilhelmus gezongen, waarna heren's worden aangeheven voor den Bijz. Vrijw. Landstorm, de Burgerwacht en het Nationaal Jongerenverbond.

Op voorstel van dr. A. de Graaf wordt onder der luide instemming besloten het volgende telegram aan H. M. de Koningin te verzenden: „Duizend nationaal voelenden van alle richtingen, bijeen in groote saal Odeon te Rotterdam, op initiatief van het Comité tot Bestrijding van Communistische Invloeden „Antico“ betuigen Uwe Majesteit hun onwankelbare trouw en beloven plechtig ook in de ure des gevaars den troon van Oranje en het Gezag met Gods hulp te verdedigen.“

Er verheffen zich eenige stemmen tegen het verzenden van dit telegram, wat ten gevolge heeft dat geroepen wordt: „Er uit met die kerels!“

De voorzitter bezweert het tumult door presentatoriem te verkondigen:

— Als er iemand is, die behoefte heeft aan frische lucht, dan zullen wij het wel bij van het podium af dirigeren.

Vervolgens sprak de heer Knolsenburg, die de aanwezigen opwekte om lid te worden van Antico om het daardoor mogelijk te maken om stelling te nemen tegen het communisme. Neemt deel aan den grooten strijd tot reiniging van Nederland van het communisme eindigde hij.

Na een pauze verkreeg de heer dr. F. J. Krop het woord, die begon met op te merken, dat, behalve protesteeren tegen het ver-

zenden van het communisme, het door vergadering eigenlijk moet zijn te waar nemen tegen misvattingen. Communisme moet men nu eenmaal niet verwarren met Bolsjewisme, het communisme van de 3e Internationale, welke alle vrijheid vertrappt, a haat het, dat de aanhangers daarvan vrijheid van geweten van geest en geloof verdedigen zullen. Dit is niet waar!

Zij eerbiedigen het geloof voor zoover het in de diepte der ziel verborgen blijft; bij hun weten is alle openbare uitspraak van overtuging verboden. In Rusland is men verplicht het geloof bij klein en groot te bestrijden. Niet God heeft daar volgens de opvattingen den mensch geschapen, doch die mensch heeft, zo leert men daar, God gemaakt. Alleen daarom al moeten wij stelling nemen tegen het communisme, dat zijn bevelen van Moskou, ont vangt.

De invloed van het communisme is trouwens grooter dan men denkt, en zijne waartan sprak enkele staaltjes voorbij, ook uit schoolboekjes ter verspreiding van het communisme. Jammer genoeg

hebben wij te doen met een vijand, die niet met open vizier strijdt.

De vaderlanders hebben hun tactiek verloor, men fracht lid te worden van de Burgerwachten, van den Bijz. Vrijw. Landstorm, en de instituten te verzwakken. Op allelei wijze, tracht men binnert te dringen, —

...als hardhaver van Getag en Gezag. Laat ons dus gewaarschuwd zijn. Mannen van liberal-zienwijze en geloof, laat ons de hand geven en zeggen: wij allen, die geloof belijden in één God, laat ons zeg en schouder aan schouder, „Zij zullen het niet hebben, ons dierbaar Nederland!“

Voor een ding wilde spr. echter waarschuwen: alle communisten over één kam te scheeren. Er zijn er ook, die door den nood in dien heil zijn gedreven. Niet altijd hebben wij alles gedaan wat onze plicht was om op te komen voor de kleinen en verdrukten door aarde. Men hoorders hebben wij de hand te rekken! Men moet echter niet allen vrijheid geven, vooral niet aan die groep, die marcheert op bevel van Moskou, die schrijven in de krantjes dier partij.

Vrijheid voor een ieder, maar niet voor hem, die zegt: „ik zal u een kogel door den kop jagen!“

Waarom mag hier op straat en in vergadering van iemand's vrijheid aangeerd worden? Ons gezin is wel eens elap en wij zijn verplicht aan de handhavers van dit gezag te vragen: Hand heeft nu dit gezag nog? Waarom worden wij voor onze openluchtbijeenkomsten op één lijn gesteld met de communisten? Ik ben in Finland geweest en heb daar de Lappobeweging bestudeerd. Veel in uw streken is gelijk aan de beweging daar. Ook daar heeft men veel goeds gedaan, doch ook daar hebben avonturiers den weg van het recht verlaten. Hierbijgen waar schied spr. ten eerste, daar anders de Nederlandse volkbeginzelen verloren zouden gaan.

Dr. Krop behandelde verder de ontwapening beweging en stelde daeropover de handhaving van Gezag, Geloof en Vrijheid. Spr. zal al tijd roepen: Oranje bovent Aangezien Oranje al tijd is geweest het symbool van vrijheid van geweten.

Hij beëindigt zijn meermalen door applaus en verbroken rede door de aanwezigen uit te noodigen, aan te heffen: „Bescherm o God, Bewaak den grond...“

Na sloop

De vergadering verwijderden de meeste aanwezigen zich in de richting van de West Kruiskade. Op den hoek van deze straat en de Gouverneurstreet verzamelden zich al spoedig groepjes.

Ter hoogte van het R-K. Weeshuis begon een aantal jongelieden zeer demonstratief het Wilhelmus te zingen, wat voor de aanwezige communisten het sein was om met de Internationals te antwoorden. De komst van eenige agenten zorgde evenwel op dat oogenblik voor een verhindering van daadwerkelijk zingen, doch de jongens werden, toen zij zich in de richting van de Kruiskade verwijderden, ingesloten. Langs de Kruiskade tot op den Capellein wal werden zij ingesloten gehouden, doch op den hoek van de Kruiskade bij de tramhalte kwam het tot een uitbarsting. Een twaalder jongelingen wilde n.l. in een tram stappen, wat voor de hen omringenden het sein was

plotseling gummistokken en andere slagwapens voor de hand te halen

en daarmee op hen in te slaan. Het tweetal wist echter in den tramwagen te komen, waarna de conducteur een eind aan de zaak maakte door af te bellen en de balcondeuren te sluiten.

De rest der jongens nam de vlucht in de richting van de hulprug bij de Delftse Poort en wist te ontkomen.

Naar wij verneemen, is bij de opening der vergadering de Gouverneurstreet met den gummistok ontruimd, toen uit de rijen der buiten sa menschenloze communisten de politie met steenen werd bekogeld. Een agent is daarbij licht aan den linkerarm gewond.

In de St. Mariestraat was een gedeelte van den rijweg opgebroken, vermoedelijk met de bedoeling om, mocht het tot ongeregeligheden in de omgeving komen, het manoeuvreeren met politieauto's te bemakken.